

Lokalförsörjningsplan 2023 - 2028

Barn- och ungdomsförvaltningen
Alingsås kommun

Typ av styrdokument: Plan

Beslutande instans: Barn- och
ungdomsnämnden

Datum för beslut: 2023-04-18

Diarienummer: 2023.116 BUN

Gäller för: Barn- och ungdomsförvaltningen

Giltighetstid: Tills vidare

Revideras senast: Våren 2024

Dokumentansvarig: Administrativ chef

Innehållsförteckning

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Mål och inriktning	3
2. Sammanfattning	4
3. Verksamhetslokaler	4
3.2 Nulägesbeskrivning.....	4
3.2.1 Kapacitet förskola	4
3.2.2 Kapacitet grundskola	5
3.3 Fördjupad beskrivning av framtida lokalbehov	5
3.4 Behovsanalys förskola	6
3.4.1 Trendprognos förskola 2022 – 2027	7
3.5 Behovsanalys grundskola	7
3.5.1 Trendprognos grundskola 2022–2027.....	8
4. Objektlista	9
5. Prognos och kostnadsutveckling	9
5.1 Hyrorna varierar	9
5.2 Paviljonger	9

1. Inledning

Kommunens vision är "Alingsås är Västsveriges vackraste kulturstad i en levande bygd. Genom nytänkande, engagemang och tillgänglighet skapar vi livskvalitet för alla."

Kommunen strävar efter ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart Alingsås. Alingsås kommun står bakom de 17 globala utvecklingsmålen och Agenda 2030 som beslutades av FN i september 2015. Det lokala arbetet för att förverkliga intentionerna i Agenda 2030 är även ett steg på vägen mot att uppnå Alingsås Vision 2040. Policyn för hållbar utveckling är styrande i planering, budgetering, upphandling, uppföljning och i genomförande av kommunens verksamhet.

Kommunens förskolor, skolor och fritidshem ska erbjuda god omsorg och bedriva en undervisning av hög kvalitet. Förvaltningen arbetar med att utveckla utbildningen på respektive förskola och skola tillsammans med att förbättra förutsättningarna för att kunna skapa en likvärdig utbildning för alla barn och elever. Den fysiska lärmiljön i form av lokaler är en av förutsättningarna för att kunna nå målet med att barn och elever i Alingsås kommun ska erbjudas en av landets bästa utbildningar.

Barn- och ungdomsnämndens lokalförslörjningsplan ingår som en del i kommunens övergripande lokalförslörjningsplan. Underlaget ska ligga till grund för de beslut om utveckling och förändring som tas inom lokalförslörjning både i barn- och ungdomsnämndens och i kommunens Budget.

Planen revideras årligen och visar innevarande år och fem år framåt för att åskådliggöra hur verksamheten bedrivs idag, samt redovisar det uppskattade behovet av förskole- och skollokaler för perioden 2023 - 2028.

1.1 Mål och inriktning

Den målbild som ligger till grund för barn- och ungdomsförvaltningens lokalplanering är att till en rimlig kostnad, vid rätt tidpunkt och på rätt plats ha lokaler som är likvärdiga och lämpliga för ändamålet. Fysisk planering är ett av kommunens viktigaste verktyg för att skapa hållbara städer och samhällen. Översiktsplan och detaljplaner behöver skapa strukturer för att minska klimatpåverkan och anpassa samhället till ett förändrat klimat. Underhåll av befintlig byggnation och allmänna platser är viktiga för att skapa och bibehålla fredliga och inkluderande samhällen i en föränderlig tid. Alingsås kommun har en roll i klimatomställning utifrån fysisk planering, byggnation, drift och underhåll. Genom att vara nytänkande i samhällsutvecklingen och skapa förutsättningar för klimatsmarta miljöer kan kommunen bidra till klimatsmarta livsstilar.

Barn- och ungdomsnämndens Budget 2023 - 2025 ger en färdriktning även för lokalplaneringen. Budgeten visar på att en strategisk lokalplanering och omstrukturering i lokalutnyttjande kan ge förutsättningar för att barn- och ungdomsnämnden ska kunna lägga mer resurser på personalkostnader och kunna skapa en väl fungerande inre organisation, med behörig personal, barn- och elevhälsa, rektorer och fungerande stödstruktur på varje enhet. Att vid nybyggnation placera förskolor och skolor geografiskt strategiskt för att möjliggöra att organisera grupper och klasser med en allsidig social sammansättning ska ses som ett långsiktigt arbete för att skapa en likvärdig förskola och skola samt för en hållbar integration. Strategisk lokalplanering med om- till och nybyggnation utifrån ramprogram för förskola och skola skapar även förutsättningar för att kunna forma minskade barngrupper i förskolan och skapa en hållbar klassorganisation i skolan.

Barn- och ungdomsnämnden beslutade 2019-11-26 om vision för framtida skolorganisation och gav förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag till framtida skolorganisation i respektive delområde; Kommundel Bjärke, Kommundel Långared, Alingsås Södra kommundel, Förskolor i centralorten, F-6 skolor i centralorten samt 7 - 9 skolor i centralorten. Långsiktigt arbete pågår utifrån visionen tillsammans med planering utifrån behov och kapacitet i relation till nybyggnation. Aktuell bild av lokalkapacitet och prognos barn/elever i förhållande till aktuell lokalkapacitet redovisas för Barn och ungdomsnämnden årligen.

2. Sammanfattning

Alingsås är en kommun under tillväxt. Det byggs mycket bostäder och planeras för nya bostadsområden samtidigt som förtätning av redan befintliga bostadsområden pågår. Barn och elever ökar i takt med att kommunen växer. Både omfördelning mellan verksamheter i befintliga verksamhetslokaler och behov av om- och nybyggnation för både förskolor och skolor kommer att kunna möta ökat barn- och elevantal.

För att få ett så effektivt lokalnyttjande som möjligt och på så sätt spara på både ekonomiska och mänskliga resurser krävs ett mer innovativt tankesätt. Ett effektivt lokalnyttjande beskriver graden av användbarhet och förutsättningar för att lokalerna ska användas optimalt under hela dagen/dygnet. I kommande om- och nybyggnationer bör ett större samnyttjande av lokaler inom förvaltningen men även mellan olika förvaltningarna inom kommunen ske.

Målet är tillgång till ändamålsenliga och likvärdiga lokaler för alla barn och elever inom kommunen. Det finns flera äldre förskole- och skollokaler som inte är fullt anpassade efter den pedagogik och de arbetsätt som undervisningen kräver enligt nuvarande läroplaner. Det saknas gruppum och utrymmen som är flexibla. Även ytor för pedagogisk personal samt personal inom barn och elevhälsa har behov av förändring. Nya ökade krav för tillgänglighet, miljökrav och ventilation påverkar även lokalernas beskaffenhet.

3. Verksamhetslokaler

3.2 Nulägesbeskrivning

I Alingsås norra kommundel möter lokalkapaciteten behovet av platser övergripande.

I Alingsås tätort möter lokalkapaciteten behovet av platser övergripande medan det skiljer sig mellan geografiska områden. Planering av placeringsskolor kommer att behöva ses över som en följd av nybyggnation och skolornas placering i relation till växande bostadsområden.

I Alingsås södra kommundel finns behov av utökade lokaler både i nuläge och framåt som en följd av nybyggnation av bostäder i framförallt Ingared.

För flera områden i Alingsås är en utmaning att många enheter är små och utifrån både organisatoriska och ekonomiska aspekter behöver större enheter planeras vid om- och nybyggnation.

3.2.1 Kapacitet förskola

Kapaciteten i förskolan beräknas utifrån lokalernas beskaffenhet, gruppernas storlek samt barnens ålder. Av både organisatoriska och ekonomiska skäl bör förskolor med kapacitet för färre än 60 barn avvecklas eller byggas ut allt eftersom. I nuläget finns 8 kommunala förskolor med kapacitet för färre än 60 barn och 4 av dessa har placering i direkt anslutning till F-6 skolor. Vid nybyggnad är målsättningen att förskolor har plats för 120–160 barn. Beräknad lokalkapacitet utgår från förskolornas kapacitet i maj månad då antalet barn i verksamheten är som högst.

Under våren 2023 finns det 28 kommunala förskolor. I dessa är det 1 841 barn placerade under vårterminen 2023, (jmf 1 814 barn samma period år 2022). Av det totala antalet förskolebarn har 76,1% en placering i Alingsås kommuns förskolor, dvs en högre andel än tidigare år (jfr 74,9% 2022). 22,7 % är placerade i fristående verksamhet medan 1,2% är placerade i annan kommun.

Utifrån lokalkapacitet beräknas antal förskoleplatser under 2023 vara i balans i stort sett hela kommunen.

3.2.2 Kapacitet grundskola

För att möta framtidens utmaningar och samtidigt bibehålla och utveckla god kvalitet behöver en grundskola ha kapacitet för minst 550–600 elever. Detta för att kunna skapa en hållbar organisation och på ett resurseffektivt sätt kunna leva upp till författningarnas krav på bemanning, undervisning och betygssättning.

I kommunen finns det 17 kommunala grundskolor. Av dessa är 13 st. skolor F-6, tre skolor årskurs 7 - 9 och en skola är F-9. Februari 2023 finns det 4 597 inskrivna elever i förskoleklass och grundskolan (jmf 4 523 samma period år 2022.)

Av det totala antalet elever år F-9 har 83,5% en placering i Alingsås kommuns regi, dvs en något högre andel än tidigare (jfr 83% 2022). 15,4% går i fristående verksamhet medan 1,1% går i annan kommun.

Grundskolans volymökning innebär ökat antal elever i såväl fristående verksamhet men framförallt i kommunal verksamhet. Andelen elever i fristående skolor ökar succesivt med elevens ålder.

Som helhet är skolornas kapacitet tillräcklig i kommunen men det finns en variation mellan skolor och geografiska områden.

Alingsås kommunala skolor skiljer sig åt i både storlek och förutsättningar för hur undervisning kan bedrivas. Mindre skolor saknar ofta de specialsalar som krävs för ämnen som hem- och konsumentkunskap, slöjd, musik, fysik, kemi och biologi. För att ge eleverna undervisning i dessa ämnen behöver eleverna transportera sig till en annan skola. Samtliga elever i åk 6 har undervisning i form av språkval och hem- och konsumentkunskap på högstadieskola i tätorten en till två gånger per vecka. Eleverna i södra Alingsås åker både kollektivtrafik och beställd buss för att ta sig till och från tätorten, eleverna i norra Alingsås åker skolbuss till Sollebrunn skola och eleverna i tätorten går eller cyklar mellan hemskola och undervisande skola.

För att ytterligare belysa kommunens skolstruktur har tillgången till ändamålsenliga lokaler inventerats. Lärmiljöernas utformning påverkar möjligheterna till undervisning som är tillgänglig för alla elever vilket möjliggör undervisning av hög kvalitet som också är ekonomiskt hållbar. Avgörande är både tillgång till ändamålsenliga klassrum med tillhörande grupprum men även tillgången till specialsalar spelar roll. Utifrån tillgången till antalet klassrum i förhållande till antalet elever på skolenheten skiljer det sig mellan skolenheter. Två av de skolenheter som har sämre tillgång till både ändamålsenliga klassrum och grupprum är kommunens äldsta skolbyggnader.

God tillgång (17-20 elever per klassrum)	Medelgod tillgång (21-25 elever per klassrum)	Sämre tillgång (26-29 elever per klassrum)
7 (varav 5 med god tillgång till grupprum)	7 (varav 4 med god tillgång till grupprum)	3 (där samtliga har sämre tillgång till grupprum)

Två av kommunens skolenheter kompletteras med paviljonger. På Ingaredsskolan finns paviljonger utifrån att möta både barn- och elevunderlaget inför kommande byggnation samt att en del av paviljongbyggnaden inhyser folkbibliotek. Även Nolbyskolan kompletteras med paviljonger för att möta elevantal.

3.3 Fördjupad beskrivning av framtida lokalbehov

I enlighet med Tillväxtprogram för Alingsås kommun, 2021–2030 är det långsiktiga målet att skapa minst 1 000 nya bostäder inom tillväxtprogrammets 10-årsperiod. De områden som kommunen planerar att

utveckla är bl.a. Stadsskogen, Mjörnstranden, Ingared samt ett antal förtättningsprojekt i tätorten. Detta innebär att det behövs både nya förskolor och nya skolor i områdena.

I samband med att Alingsås kommuns tillväxtavdelning arbetar med ny detaljplan för nya bostadsområden initieras en kontakt med barn- och ungdomsförvaltningen för att starta planering med att avsätta tillräckligt stor yta för allmänt ändamål med generell byggrätt. På det sättet kan kommunen agera flexibelt och långsiktigt för att kunna svara mot det kommunala servicebehovet. Markarealen ska finnas för byggnader, utemiljö, parkering och angöring. En utmaning för förvaltningen är att de tomter som avsätts för byggnationer av förskola och skola inte alltid klarar av storleken som önskad kapacitet kräver, det gäller både vid nybyggnation av förskola och grundskola. Det är viktigt att behov av storlek ses utifrån flera aspekter, ekonomiskt, pedagogiskt och att möta kommuninvånarnas behov och efterfrågan.

Gällande Stadsskogen, Mjörnstranden och Ingared pågår planering för ytterligare förskola och skola. Utifrån kommande behov behövs både förskola och skola upp till åk 9 för att möta upp ökat antal barn och elever i dessa nybyggnationsområden. Under december 2022 fattade Kommunstyrelsen beslut om att gå vidare med projektering för skola i Ingared och arbetet med projektering fortgår under våren 2023.

Vid ny- och ombyggnation planeras alltid plats för tillagningskök för att minska transporter och belastning vid kommunens centrala tillagningskök.

3.4 Behovsanalys förskola

I takt med att kommunen växer beräknas efterfrågan på förskoleplatser att öka. Detta, tillsammans med att kommunen har förskolelokaler som inte är ändamålsenliga gör att nya förskolor behöver byggas och/eller att befintliga förskolor behöver byggas ut.

I norra kommundelen och framförallt i Sollebrunn finns flera mindre förskolor och det finns ett behov att se över förutsättningar för en samlad förskola.

Långared förskola har kapacitet.

Det finns behov av en ny större förskola i Noltorp, dels för att ersätta Lövhuddans förskola och Nolängens förskola men även för att möta en ökande befolkning och generationsväxling i området. Tillsammans med tillväxtavdelningen ser förvaltningen även över möjlighet av byggnation för förskola på Förmannen 2 i Bolltorp i samband med planering av nya bostäder.

Arbete med en ny detaljplan för en förskola i Nolhaga med kapacitet för 120 barn pågår. Nybyggnationen av förskolan syftar till att täcka det geografiska området som Nolhaga förskola tidigare täckt samt att ge plats åt skolans verksamheter i skollokaler där det idag bedrivs förskoleverksamhet.

När norra Stadsskogen, etapp 4 och 5 samt södra Stadsskogen färdigställs kommer det finnas behov av fler förskoleplatser i området. Utifrån ökat antal barn i dessa nybyggnationsområden finns behov av ytterligare förskola. Inom etapp 5 finns en tomt planerad för förskola.

Efterfrågan på förskoleplatser i Alingsås södra kommundel är hög i förhållande till dagens lokalkapacitet och tillsammans med förväntad ökad efterfrågan behövs fler förskoleplatser så snart som möjligt. Utifrån ökad byggnation och inflyttning behöver både förskolans och skolans lokalkapacitet ökas inom de närmsta åren. I november 2022 beslutade Barn- och ungdomsnämnden om att ge förvaltningen tillsammans med Alingsåshem i uppdrag att arbeta fram en förstudie för en förskola med 120 barn i Ingared. För att i närtid kunna erbjuda samtliga familjer förskoleplats i Alingsås södra kommundel behöver arbete för en ny förskola i Ingared kompletteras med tillfälliga platser. Parallellt med förstudie för ny förskola arbetar därför förvaltningen tillsammans med Alingsåshem med en tillfällig förskola med plats för 80 barn.

3.4.1 Trendprognos förskola 2022 – 2027

Alingsås kommuns trendprognos från Statisticon 2022 pekar på att antalet förskolebarn i kommunen kommer att öka de kommande åren jämfört med antal inskrivna på kommunens förskolor idag.

Förskola 1–5 år - Totalt antal barn						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Prognos 2022	2 451	2 449	2 441	2 435	2 427	2 438
Prognos 2021	2 503	2 570	2 620	2 695	2 771	Ingen data
Differens 2022 vs 2021	-52	-121	-179	-260	-344	

Prognosen för antal barn i förskolan har minskat mot tidigare gjord prognos. Prognosen ligger till grund för Barn-och ungdomsnämndens ramtilldelning och vidare intern resurstilldelning. Differensen mellan Prognos 2021 och Prognos 2022 per år visar på svårigheter med att beräkna kommande lokalbehov utifrån antalet barn. Prognosen som gjordes år 2021 visar på fler barn jämfört med Prognosen som gjordes år 2022. Trenden är att antalet barn ökar och det är utifrån trenden och historisk beläggning som förvaltningen planerar lokalbehovet.

3.5 Behovsanalys grundskola

I Alingsås Norra kommundel finns möjlighet till ett mer effektivt nyttjande av lokaler genom att nyttja tillgänglig kapacitet i Sollebrunns skola. I december 2022 fattade Kommunstyrelsen beslut om projektering av ombyggnation Bjärkehallen utifrån genomförd förstudie. Utgångspunkt är att med prioriterade åtgärder tillskapa en bra helhetslösning för såväl Sollebrunn skola, som för de föreningar som nyttjar lokalerna. I huvudsak har förstudien handlat om att skapa bättre logistik i fastigheten, samt få bättre utväxling av befintliga ytor, där omdisponering av funktioner utgjort en del av lösningen.

Långared skola har kapacitet för fler elever.

Under våren 2020 startade en omfattande om- och tillbyggnad av Noltorpsskolan. Då skolan står klar kommer den ha en kapacitet för 600 elever i grundskola och 40 elever i anpassad grundskola. Första etappen av skolbyggnaden stod klar inför läsåret 2022/2023. Under hösten 2022 påbörjades byggnation av den nya idrottshallen och därefter görs en om- och tillbyggnad av tillagningskök, matsal, slöjdsal m.m. Alla etapper beräknas vara klara inför läsårsstart 2024/2025.

För att få en överblick av nuläge av lokalkapacitet samt vilka åtgärder som krävs för att kunna använda befintliga lokaler på bästa sätt har förvaltningen beställt kapacitetsmätning av Alingsåshem för Ängaboskolans och Nolbyskolans lokaler. På Nolbyskolan har 100 elever undervisning varav 40 av dessa har fritidshem i tillfälliga paviljonger. Bygglov för paviljongerna löper till och med 2025-04-20 och därefter är ytterligare en förlängning med 5 år möjlig. Det innebär att paviljongerna på Nolbyskolan behöver ersättas med en permanent byggnad innan tiden för bygglov går ut. Eftersom det är långa processer behöver planeringsarbete med permanent byggnad påbörjas snarast. I samband med planeringen behöver förvaltningen se över hur förskolan som finns i nära anslutning till skolan kan växlas om till skolverksamhet.

Under år 2023 görs en förstudie för ventilationskapacitet på Östlyckeskolan utifrån befintligt antal elever, främst gemensamma utrymmen samt att se över möjligheter att ta emot fler elever.

Både Lendahl skola och Gustav Adolf skola är avgörande för att möta kapacitet i tätorten men är inte lokalmässigt anpassade för dagens behov av tillgängliga lärmiljöer då tillgången på grupprum och andra flexibla lösningar är kraftigt begränsade.

Stadsskogens skola har för liten kapacitet för att ta hand om den ökning av elever som kommer då norra Stadsskogen, etapp 4 och 5 samt södra Stadsskogen färdigställs. Inför detaljplaneringen av dessa områden pågår en dialog med tillväxtavdelningen. I etapp 4 finns en tomt planerad för en mindre skola samt i etapp 5 finns det en tomt planerad för större skola.

I Ingared har nya bostadsområden med blandad bebyggelse tillkommit och det pågår i dagsläget ytterligare byggnation. Utifrån ökad byggnation och inflyttning behöver skolans lokalkapacitet ökas inom de närmsta åren. Under december 2022 fattade Kommunstyrelsen beslut om att gå vidare med projektering för skola i Ingared och arbetet med projektering fortgår under våren 2023. Nya Ingaredsskolan planeras att bli en nyskapande, funktionell, lokaleffektiv och hållbar F-9 skola som tillsammans med bibliotek och fritidsgård utgör en självklar mötesplats för södra kommunalens invånare i alla åldrar. Skolan mitt i samhället syftar till att bredda skolan och skolbyggnadens roll i området där den ligger. Det ska den göra delvis genom att erbjuda boende och föreningslivet i Alingsås södra kommunal en plats att träffas för aktiviteter och möten.

Februari 2023 går det 1 178 elever på kommunens tre 7 - 9 grundskolor som alla ligger i Alingsås tätort. Skolorna tar emot elever från tätorten, Långared samt Alingsås södra kommunal. I och med att kommunen växer även utanför tätorten, främst söderut, finns anledning att se över kommande behov av skola upp till åk 9 för att möta upp ökat antal barn och elever i nybyggnadsområden. Vid en utbyggnation av Ingaredsskolan och att därigenom samla specialsalar på skolan samt en utökning av skolan för att inkludera även årskurs 7–9 möjliggörs en planering med mindre resande både inom skoldagen och till och från skolan för elever i den södra kommunalen.

3.5.1 Trendprognos grundskola 2022–2027

Alingsås kommuns trendprognos från Statisticon 2022 pekar på att antalet barn i grundskola i kommunen kommer att ligga på en jämn nivå kommande åren.

Grundskola (Åk F - 6) - Totalt antal elever						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Prognos 2022	3 741	3 723	3 743	3 749	3 788	3 785
Prognos 2021	3 758	3 768	3 830	3 893	3 988	Ingen data
Differens 2022 vs 2021	-17	-45	-87	-144	-200	

Grundskola (Åk 7 - 9) - Totalt antal elever						
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Prognos 2022	1 618	1 677	1 654	1 657	1 614	1 635
Prognos 2021	1 639	1 704	1 707	1 707	1 682	Ingen data
Differens 2022 vs 2021	-21	-27	-53	-50	-68	

Prognosen för antal elever i grundskola har minskat mot tidigare gjord prognos. Prognosen ligger till grund för Barn- och ungdomsnämndens ramtilldelning och vidare intern resurstilldelning. Differensen mellan Prognos 2021 och Prognos 2022 per år visar på svårigheter med att beräkna kommande lokalbehov utifrån antalet elever. Prognosen som gjordes år 2021 visar på fler elever jämfört med Prognosen som gjordes år 2022. Trenden är att antalet elever ökar och det är utifrån trenden och elevframskrivning som förvaltningen planerar lokalbehovet.

4. Objektlista

Identifierat behov
Förstudie
Detaljplan
Projektering
Genomförande

VERKSAMHET	NYBYGGNAD	OMBYGGNAD	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Noltorpsskolan	X	X	X	X				
Nolhaga förskola	X		X					
Ingared förskola	X		X					
Ingaredsskolan	X		X					
Bjärkehallen		X	X					
Förskola i Sollebrunn	X							
Förskola i Noltorp	X							
Förskola i Bolltorp	X							
Förskola i Stadsskogen	X							
Nolbyskolan		X						
Skola i Stadsskogen	X							

5. Prognos och kostnadsutveckling

Budgeterad hyreskostnad för Barn- och ungdomsnämnden är 138 000 tkr år 2023.

Prognostiserad hyreskostnad för Barn- och ungdomsnämnden är 140 611 tkr år 2024.

5.1 Hyrorna varierar

Hyrorna varierar mellan olika förskolor och skolor beroende på att lokalerna är olika och byggda vid olika tid. Nyproducerade enheter innebär en högre hyra och små enheter är dyrare i relation till kapacitet än vad större enheter är vilket innebär att det är kostnadseffektivt att planera för större enheter vid nybyggnation.

5.2 Paviljonger

För att lösa ett akut behov av lokaler kan paviljonger hyras. De tillfälliga lokalerna kan vara ett bra alternativ ur ett kortsiktigt perspektiv men på lång sikt blir det en dyr lösning som också har begränsningar i lokalernas funktion och utformning. Sett till enbart hyra per kvm för paviljong är skillnaden inte så stor men utifrån hela kostnaden med både etableringen och avetablering av paviljongen så handlar det ofta om stora belopp som inte kan ingå i den årliga hyran utan är en direktkostnad. Varför den inte kan ingå i den årliga hyran beror på att tiden för paviljongen ska vara kort.